

Wacław Pogorzelski*

Wyniki badań archeologicznych przeprowadzonych w latach 2007-2008 w Karninie, stanowisko 250, gm. Deszczno, woj. lubuskie

Abstract

Pogorzelski W. 2013. Results of archaeological excavations carried out in 2007-2008 in Karnin, site 250, Deszczno commune, lubuskie voivodeship. *Raport 8, 213-222.*

The article is devoted to the results of archaeological excavations carried out in 2007-2008 in relation to the construction of the S-3 motorway. The investigated area of 23.75 ares provided the possibility to explore relics of 110 features from three settlement phases. Scarce traces of settlements are connected with the Early Bronze Age. The majority of features and artefacts were connected with the relics of a settlement of the Przeworsk culture from the Roman influence period, while the early modern period is represented by a small number of relics and features.

Keywords: Early Bronze Age, Roman influence period, Przeworsk culture, early modern period, settlement

Stanowisko odkryte zostało w 1987 roku przez T. Szczurka i T. Seniów w trakcie badań powierzchniowych realizowanych metodą Archeologicznego Zdjęcia Polski (Ryc. 1). Na obszarze 46-12 otrzymało ono nr 125, a w ramach miejscowości 250. Z powierzchni 0,5 ha zebrano wówczas 10 fragmentów naczyń datowanych na okres pradziejowy.

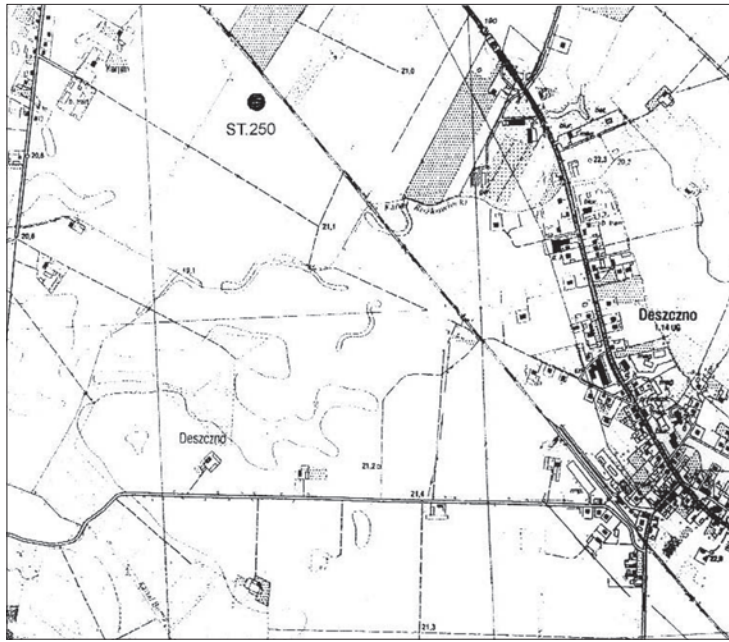
Uwzględniając podział fizyczno-geograficzny Polski na mezoregiony, stanowisko położone jest w obrębie Doliny Dolnej Warty, zajmującej pas pomiędzy Santokiem przy ujściu Noteci, a Kostrzyniem. Ma ona 55 km długości oraz 20 km szerokości. Terasa zalewowa o szerokości 8-10 km nosi nazwę Łęgów Warciańskich. Dolina Dolnej Warty jest jednym z 4 subregionów wchodzących w skład Kotliny Gorzowskiej, będącej największym członem wielkiej formy wklęsłej, którą jest Pradolina Toruńsko-Eberswaldzka, szlak odpływu na zachód wód glacjofluwialnych w subfazie krajeńsko-wąbrzeskiej oraz w fazie pomorskiej zlodowacenia wiślańskiego (Kondracki 1994, 77-78).

Teren, z którego w trakcie badań powierzchniowych pozyskano zabytki posiadał dogodne warunki do lokowania osad pradziejowych. Po stronie zachodniej z północy na południe płynął w przeszłości ciek

pełniący obecnie rolę rowu odwadniającego. Na stanowisku położonym na łagodnym wyniesieniu i jego wschodnim skłonie o wartościach warstw 20,2-20,4 m n.p.m. oraz w jego sąsiedztwie występuje urodzajna próchnica o barwie ciemnoszarej i miąższości 0,30-0,40 m. Pod nią zalegały płyty gliny, która wykorzystywana mogła być do wykonywania naczyń oraz jako materiał budowlany. Rolę domieszki schudzającej, dodawanej do gliny wykorzystywanej przy lepieniu naczyń, mógł pełnić tłuczeń wykonany z kamieni naniesionych przez lodowiec. Oprócz nich na powierzchni widoczne były bryły krzemieni o zróżnicowanych parametrach wielkościowych.

W trakcie wizji lokalnej przeprowadzonej przed rozpoczęciem prac badawczych zaobserwowano, że teren lokalizacji stanowiska i jego najbliższe otoczenie uległy dużym przeobrażeniom, a główną przyczyną tego była budowa linii kolejowej. Wykopaliskowo zbadano obszar o powierzchni 23,75 ara. Przebadano 110 obiektów nieruchomych, z których w trakcie eksploracji pozyskano 203 fragmenty ceramiki, 2 fragmenty polepy i 2 kości zwierzęce. Z warstwy kulturowej pochodziło 16 części naczyń, natomiast 31 artefaktów krzemiennych wydobyto z warstwy oraz obiektów.

* Muzeum Archeologiczno-Historyczne, ul. Brama Brzostowska 1 67-200 Głogów, e.mail: muzeum-glogow@neostrada.pl

Ryc. 1. Karnin, stan. 250, gm. Deszczno, woj. lubuskie. Lokalizacja stanowiska na mapie (Archiwum WUOZ w Zielonej Górze, Delegatura w Gorzowie Wielkopolskim)

Fig. 1. Fig. 1. Karnin, site 250, Deszczno commune, lubuskie voivodeship. Location of the site on the map (Archive of WUOZ in Zielona Góra, Branch in Gorzów Wielkopolski)

W wyniku przeprowadzonych badań wydzielono 4 fazy zasiedlenia datowane na: wczesną epokę brązu, okres rzymski, okres nowożytny oraz czasy współczesne (Ryc. 2).

Na stanowisku odkryto i zadokumentowano 2 jamy, które wiązać można z osadnictwem z wczesnej epoki brązu. Były to obiekty o zarysie owalnym (obiekt 12 o wymiarach $0,64 \times 0,58$ m i głębokości $0,16$ m, obiekt 31 – $2,30 \times 1,20$ m, głębokość $0,16$ m) zlokalizowane w południowo-zachodniej części badanego obszaru. Z ich piaszczysto-próchnicznych wypełnisk wyeksplorowano tylko trzy fragmenty naczyń o powierzchniach wygładzonych i barwach powierzchni zewnętrznej, wewnętrznej oraz przełamu w odcieniach beżowych i brązowo-szarych. Jako domieszki schudzającej użyto tłuczniaka o średnicy ziaren do $5,7$ mm. Grubość ścianek wynosiła od $5,7$ mm do $7,8$ mm. Charakteryzowały się one słabym wypałem, a ich powierzchnie uległy częściowemu zniszczeniu.

W trakcie eksploracji warstwy kulturowej w obrębie ara 14 i 23 oraz plantowania ara 52 łącznie pozyskano 4 części brzuśców o cechach fragmentów naczyń opisanych powyżej i chronologicznie wiążących się z wczesną epoką brązu.

W trakcie prowadzonych badań odkryto inwentarz liczący 31 artefaktów krzemiennych. Materiały te zarejestrowano głównie w warstwie kulturowej ara 14 i 22,

z których pochodzi 16 egzemplarzy. Zbiór składający się z 11 sztuk znaleziono w trakcie przygotowywania powierzchni wykopu do badań, a pozostałe znajdowały się w wypełniskach obiektów: 64, 35 i 57.

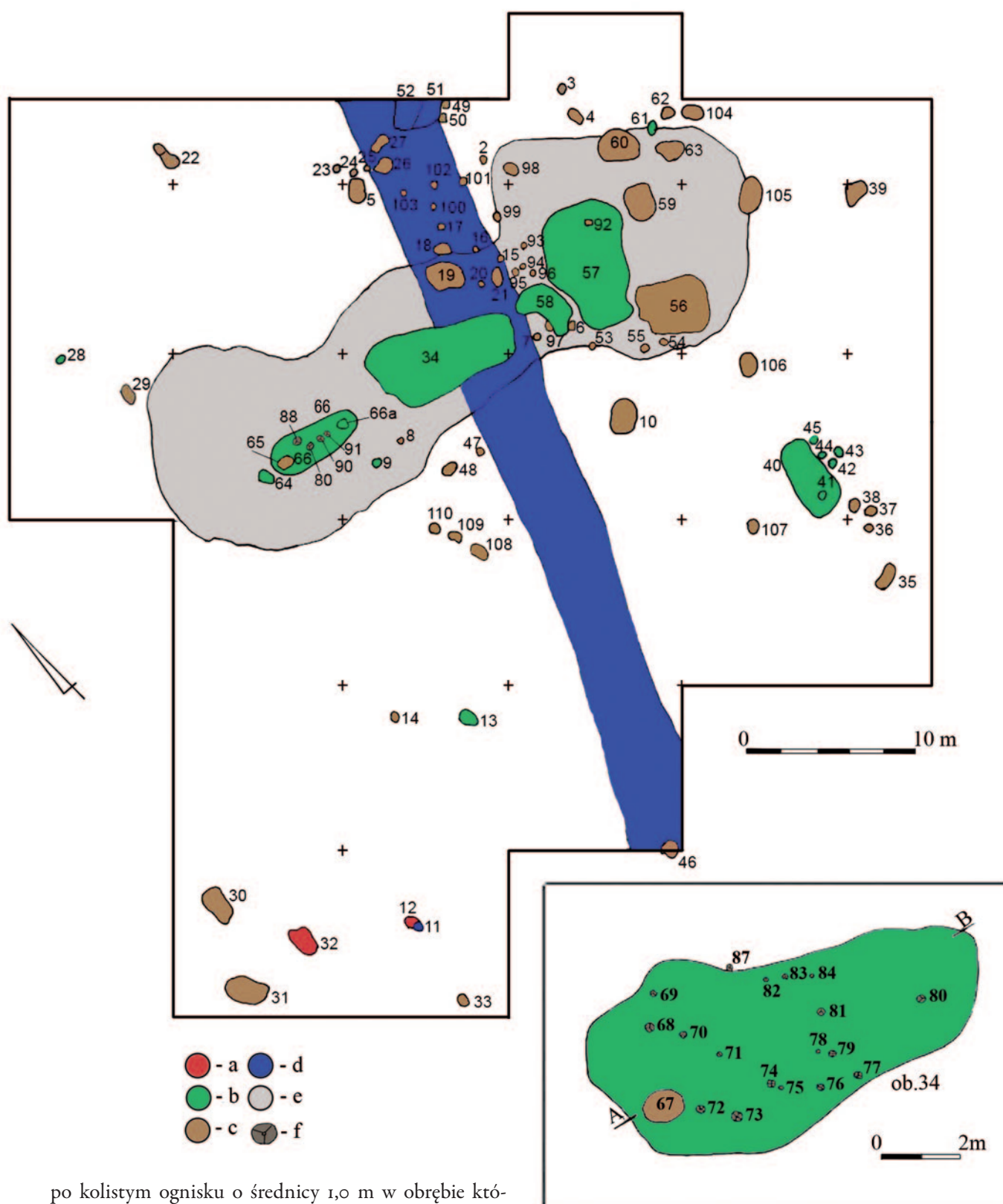
W zbiorze znajduje się sześć rdzeni (Ryc. 3:1-4), dwa łuszczone (Ryc. 3: 5, 6), szesnaście odłupków (Ryc. 3:10), dwa wiórki, cztery odłupki retuszowane (Ryc. 3:7-9) oraz rylec.

Wszystkie rdzenie oraz 21 wyrobów krzemiennych poddanych analizie (4 odłupki uległy zniszczeniu pod wpływem wysokiej temperatury) wykonane są z miejscowego krzemienia narzutowego, tzw. bałtyckiego.

Z okresu rzymskiego pochodzą relikty 4 budynków o różnej ilości słupów wykorzystywanych w trakcie ich wznoszenia oraz sześć jam. Porównując parametry wielkościowe oraz elementy konstrukcyjne wśród obiektów słupowych zauważalne jest duże zróżnicowanie. Zarys najmniejszego z nich (obiekt 40) kształtem nawiązywał do owalu o wymiarach $5,50 \times 2,26$ m. Głównymi elementami konstrukcyjnymi były dwa słupy umiejscowione w części środkowej fragmentu północnego i południowego obiektu. Odległość między nimi wynosiła $2,50$ m, a zbliżony wielkością słup umiejscowiony był po stronie zewnętrznej ściany wschodniej. Również po stronie zewnętrznej, przy narożniku północno-wschodnim, zlokalizowane były pozostałości po dwóch słupach, a w narożniku północno-zachodnim po jednym o mniejszej średnicy (Ryc. 4). Wypełnisko obiektu stanowiła mała ilość próchnicy z domieszką piasku i niewielkiej ilości gliny.

Konstrukcyjnie od opisanego powyżej różnił się obiekt 66, w kształcie owalny o wymiarach $7,50 \times 3,10$ m, zagłębiony w podłoże do $0,50$ m, którego elementy części naziemnej opierały się na czterech słupach – trzy z nich (obiekty: 88, 89, 90) zlokalizowane były w części środkowo-zachodniej po osi północ-południe, zaś w odległości $0,40$ m od trzeciego słupa w kierunku północno-wschodnim wkopano czwarty słup (obiekt 91) (Ryc. 5). W części północno-wschodniej budynku zlokalizowana była pozostałość po kolistym ognisku o średnicy $1,0$ m (obiekt 66a). Natomiast umiejscowiony w jego południowo-zachodnim obiekt 65 łączy się z osadnictwem chronologicznie młodszym. Wypełnisko obiektu stanowiła próchnica barwy jasnoszarej z domieszką piasku, a ogniska – jasnoszara próchnica z domieszką piasku i węgli drzewnych.

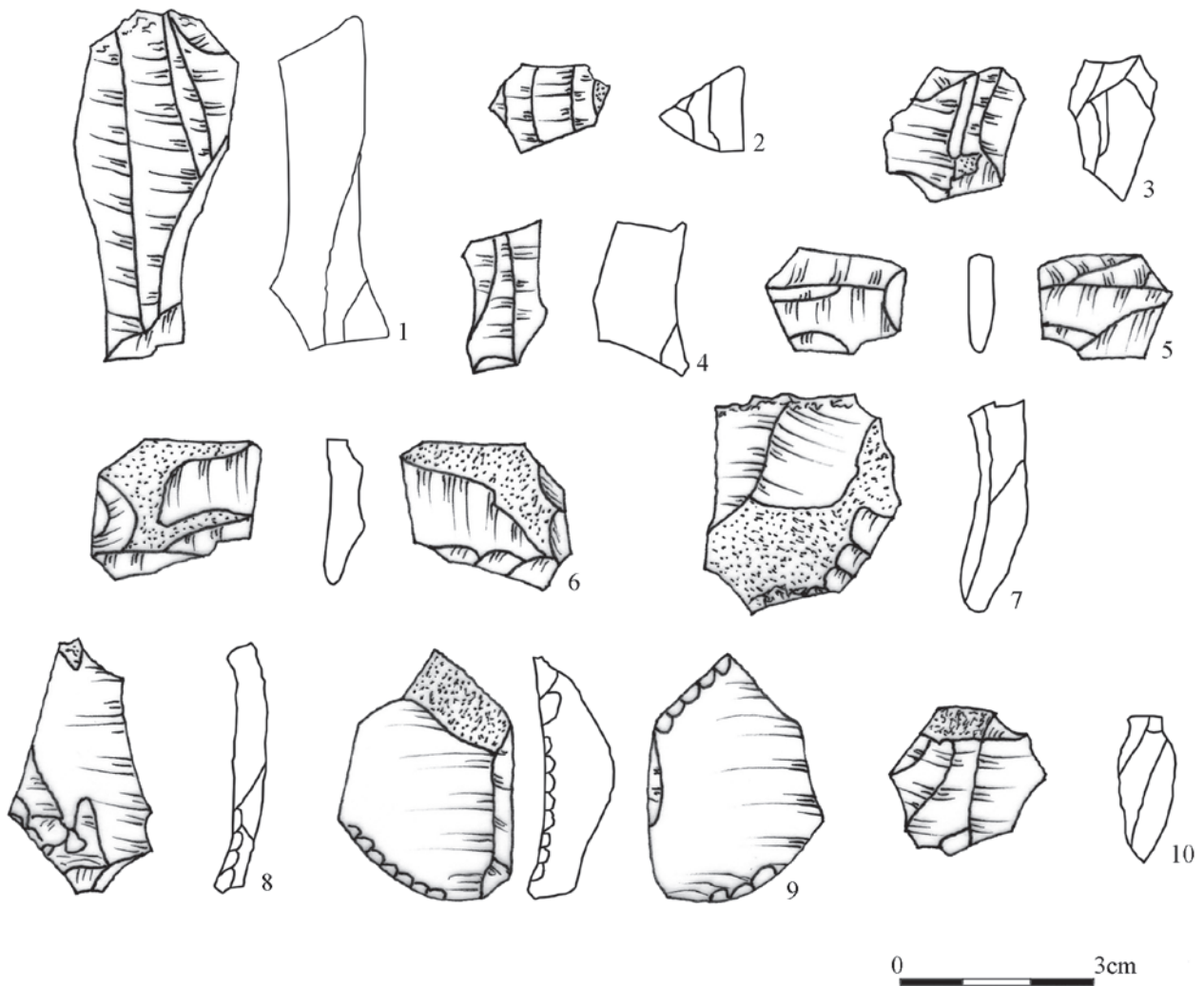
Kolejny owalny obiekt 34 o wymiarach $8,0$ m $\times$ $5,0$ m posiadał dłuższe ściany po osi wschód-zachód. Jego wypełnisko o maksymalnej miąższości $0,10$ m stanowiła jasnoszara próchnica z domieszką piasku, a przy ścianie zachodniej umiejscowiona była pozostałość

po kolistym ognisku o średnicy 1,0 m w obrębie którego wśród jasnoszarej próchnicy obecne były drobne węgle drzewne (obiekt: 76). Elementy części naziemnej budynku opierały się na 18 słupach. Pozostałościami po nich przy ścianie południowej były trzy zarzysy o średnicy 0,20 m, zagłębione w podłoże 0,18-0,30 m i usytuowane po osi wschód-zachód (obiekty: 73, 76, 77). W odległości do 0,80 m od nich w kierunku północnym umiejscowione były również trzy dołki posturowe o średnicy 0,16-0,20 m (obiekty: 72, 74, 79), a przy

Ryc. 2. Karnin, stan. 250, gm. Deszczno, woj. lubuskie. Lokalizacja obiektów w obrębie badanych arów. (a) wczesny okres epoki brązu; (b) okres rzymski; (c) okres pradziejowy; (d) warstwa kulturowa; (e) okres nowożytny; (f) ślad po słupie

Fig. 2. Karnin, site 250, Deszczno commune, lubuskie voivodeship. Location of features on the investigated area. (a) early Bronze Age; (b) Roman period; (c) pre-historic period; (d) cultural layer; (e) early modern period; (f) trace of a post

Ryc. 3. Karnin, stan. 250, gm. Deszczno, woj. lubuskie. Zabytki krzemienne. (1, 2, 5, 6, 9) z powierzchni arów przygotowywanych do badań; (3, 7, 8, 10) ha I ar 14 warstwa kulturowa; (4) ha I ar 22

Fig. 3. Karnin, site 250, Deszczno commune, lubuskie voivodeship. Flint relics. (1, 2, 5, 6, 9) from the area prepared for investigations; (3, 7, 8, 10) ha I are 14 cultural layer; (4) ha I are 22

ścianie północnej pięć o średnicy od 0,10 m do 0,18 m (obiekty: 69, 87, 82, 83, 84). W odległości około 1,0 m od nich w kierunku wnętrza obiektu przy ścianie zachodniej zlokalizowano kolejne ślady po słupach o średnicy 0,18–0,20 m (obiekty: 68, 70), jeden w części środkowej (obiekt: 81) oraz jeden przy ścianie wschodniej (obiekt: 80). Wypełniska dołków posłupowych stanowiła jasnoszara próchnica z dużą domieszką piasku (Ryc. 6).

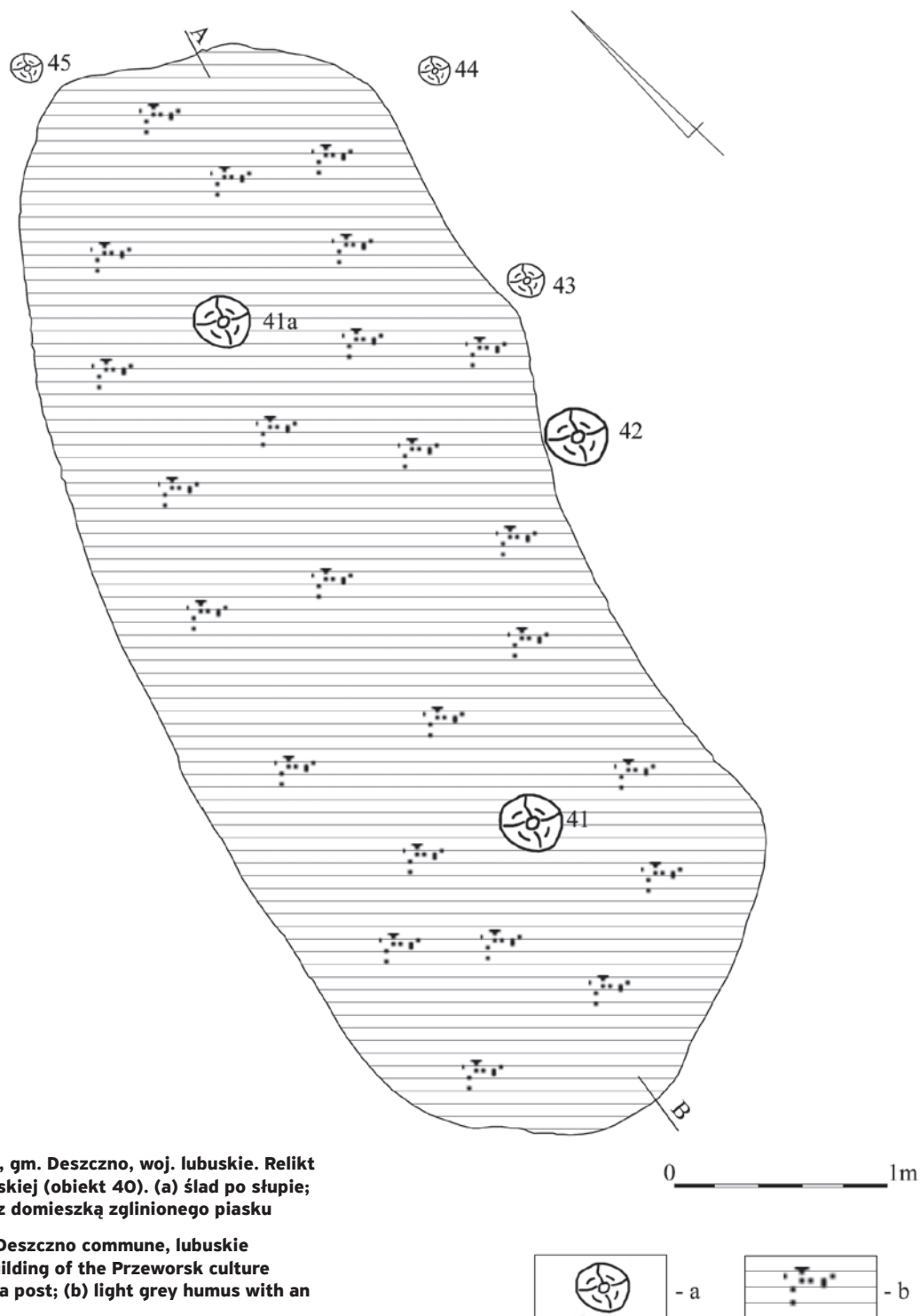
Głównymi elementami konstrukcyjnymi obiektu 57, którego pozostałość kształtem nawiązywała do owalu o wymiarach 8,20 × 5,00 m, były dwa słupy (obiekty: 57a, 57b) zlokalizowane w części środkowej oraz po 1 słupie (obiekty: 6, 92) w części północnej i południowej.

Wszystkie obiekty wzniesione zostały w konstrukcji opierającej się na słupach rozmieszczonych przede

wszystkim w obrębie wypełniska. Zlokalizowane są one zarówno w linii ścian budynków jak i w jego wnętrzu na osi symetrii, którym towarzyszą słupy umiejscowione przy ścianach lub poza ich obrębem, ale w bliskim sąsiedztwie.

Ściany dłuższe budynków (obiekty: 34, 66) wznoszone były po osi wschód-zachód i sytuacja taka znajduje liczne analogie na innych stanowiskach kultury przeworskiej (Michałowski 2003, tab. 1-40, Jadczykowa 1981), a orientowane budynki po osi północ-południe (obiekt 40, 57) wznoszono między innymi na obszarze Śląska (Bohr *et al.* 2012, 146).

Opisane powyżej obiekty nawiązują kształtem oraz rozwiązaniem konstrukcyjnym do budynków wznoszonych w okresie wpływów rzymskich na obszarach zamieszkałych przez ludność kultury przeworskiej. W okresie tym najbardziej rozpowszechnione były półziemianki (o przeciętnych parametrach 3,0 × 5,0 m) oraz większych rozmiarów domy słupowe, najczęściej naziemne lub nieznacznie tylko zagłębione w grunt. Słupy umieszczano na linii ścian, głównie szczytowych, ale spotykane są również we wnętrzu budynków, a także

Ryc. 4. Karnin, stan. 250, gm. Deszczno, woj. lubuskie. Relikt budynku kultury przeworskiej (obiekt 40). (a) ślad po słupie; (b) jasnoszara próchnica z domieszką zglinionego piasku

Fig. 4. Karnin, site 250, Deszczno commune, lubuskie voivodeship. Relic of a building of the Przeworsk culture (feature 40). (a) trace of a post; (b) light grey humus with an addition of clayed sand

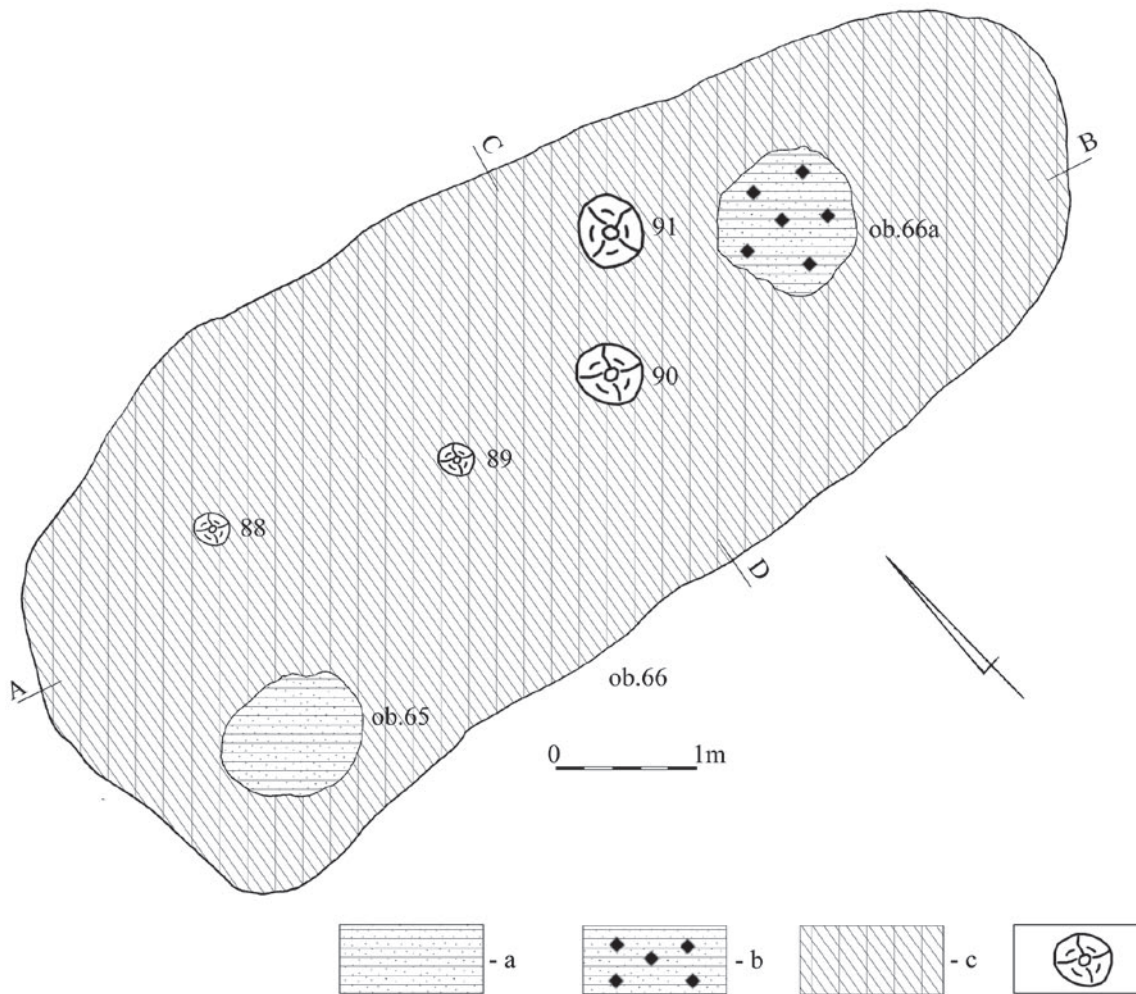
w półziemiankach. Przy budowie ścian stosowano konstrukcję sumikowo-łątkową i plecionkową, ale wykorzystano również z techniki zrębowej (Godłowski 1981, 105).

Jedynie w 6 jamach znaleziono materiał ceramiczny z tego okresu. Na uwagę zwracał owalny obiekt 13 o wymiarach 1,30 × 1,00 m, wydrążony nieckowato w podłoże do 0,30 m. Wypełniony był on dobrze wyszlamowaną gliną wykorzystywaną prawdopodobnie do celów gospodarczych.

Analizując organizację przestrzenną osady okresu wpływów rzymskich widoczne jest usytuowanie trzech

obiektów w centralnej części po osi wschód-zachód oraz jednego w narożniku południowo-wschodnim. W części północno-wschodniej badanego obszaru przy budynkach o funkcji mieszkalnej zlokalizowana była większość jam o zróżnicowanej wielkości, z których nie pozyskano zabytków ruchomych.

W zbiorze 199 części naczyń pochodzących z obiektów znajdowało się 8 fragmentów wylewów, 188 brzuśców, 1 fragment brzuśca z fragmentem ucha oraz 3 części den. Materiał pochodzący z wypełniak był bardzo rozdrobniony i tylko w 89 przypadkach uszkodzeniu nie

Ryc. 5. Karnin, stan. 250, gm. Deszczno, woj. lubuskie. Relikt budynku kultury przeworskiej (obiekt 66). (a) jasnoszara próchnica z domieszką piasku; (b) jasnoszara próchnica z domieszką piasku i węgla drzewnych; (c) brunatno szara próchnica, (d) ślad po słupie

Fig. 5. Karnin, site 250, Deszczno commune, lubuskie voivodeship. Relic of a building of the Przeworsk culture (feature 66). (a) light grey humus with an addition of sand; (b) light grey humus with an addition of sand and charcoal; (c) brown-grey humus, (d) trace of a post

uległy powierzchni zewnętrzne i wewnętrzne, których najdłuższa przekątna była nie mniejsza niż 2 cm. Ilość zabytków ceramicznych w poszczególnych obiektach była zróżnicowana i wahała się od 1 do 56.

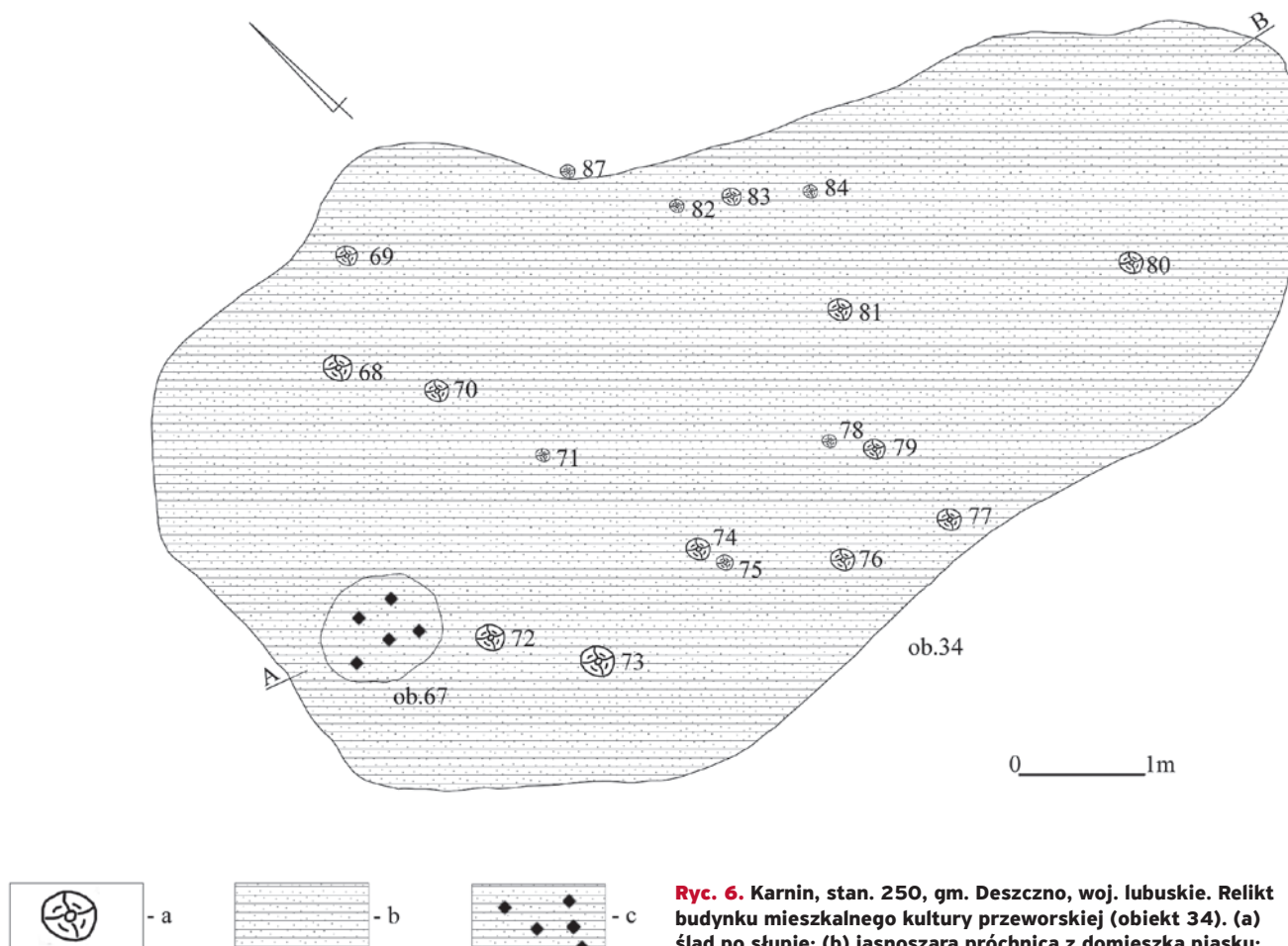
Wszystkie ułamki naczyń pochodzą z egzemplarzy lepionych ręcznie, a masa ceramiczna użyta do ich wykonywania zawiera znaczną ilość domieszki schudzającej otrzymywanej najprawdopodobniej po rozdrobieniu miejscowego kamienia. Przeważają ziarna o średnicy wahającej się między 2,5 mm, a 5,0 mm, chociaż w niektórych przypadkach wynosi ona 0,7 – 8,0 mm. Fragmenty naczyń miały w przeważającej części powierzchnię zewnętrzną słabo wygładzoną, w dotyku o zróżnicowanym stopniu szorstkości, z wystającymi ziarnami domieszki. W trakcie prowadzenia analizy

nie stwierdzono by ilość lub średnice ziaren tłuczni skalnego dodawanego do masy garncarskiej wpływały na fakturę powierzchni zewnętrznej lub wewnętrznej naczyń. W zbiorze odnotowano również 11 części naczyń celowo chropowaconych oraz 2 obrzucanych.

Barwa analizowanej ceramiki jest zróżnicowana. Na zewnętrznych powierzchniach dominują barwy w szare i ceglasto-brunatne (73%), a pozostałych fragmentach beżowo-szare, brunatne, ceglasto-beżowa i beżowo-ceglaste. Na 79% powierzchni wewnętrznej części naczyń był to kolor szary. W przypadku przełamów analizowanych jednostek w 42% jest on jednobarwny, w 32% trójbarwny, a pozostałych dwubarwny.

Cechą charakterystyczną ceramiki lepionej ręcznie jest jej słabe zaawansowanie technologiczne. Zauważalna jest niedbałość widoczna zarówno w przygotowaniu masy garncarskiej, procesie formowania naczyń, pozostawiającym na ściankach wiele nierówności, jak i wypale skutkującym niejednorodnością przełamów oraz rozwarstwianiem się.

Dna naczyń nie są wyodrębnione (Ryc. 7:7-9), wylewy będące częściami garnków pozostają nieco wychylone na zewnątrz i nie pogrubione (Ryc. 7:1-4), a fragment brzuśca misy kształtem nawiązuje do

Ryc. 6. Karnin, stan. 250, gm. Deszczno, woj. lubuskie. Relikt budynku mieszkalnego kultury przeworskiej (obiekt 34). (a) ślad po słupie; (b) jasnoszara próchnica z domieszką piasku; (c) jasnoszara próchnica z domieszką piasku i węgla drzewnych

Fig. 6. Karnin, site 250, Deszczno commune, lubuskie voivodeship. Relic of a building of the Przeworsk culture (feature 34). (a) trace of a post; (b) light grey humus with an addition of sand; (c) light grey humus with an addition of sand and charcoal

wycinka kuli z prostym brzegiem (Ryc. 7:5). W analizowanym materiale obecny jest tylko jeden fragment brzuśca z zachowanym częściowo uchem (Ryc. 7: 6).

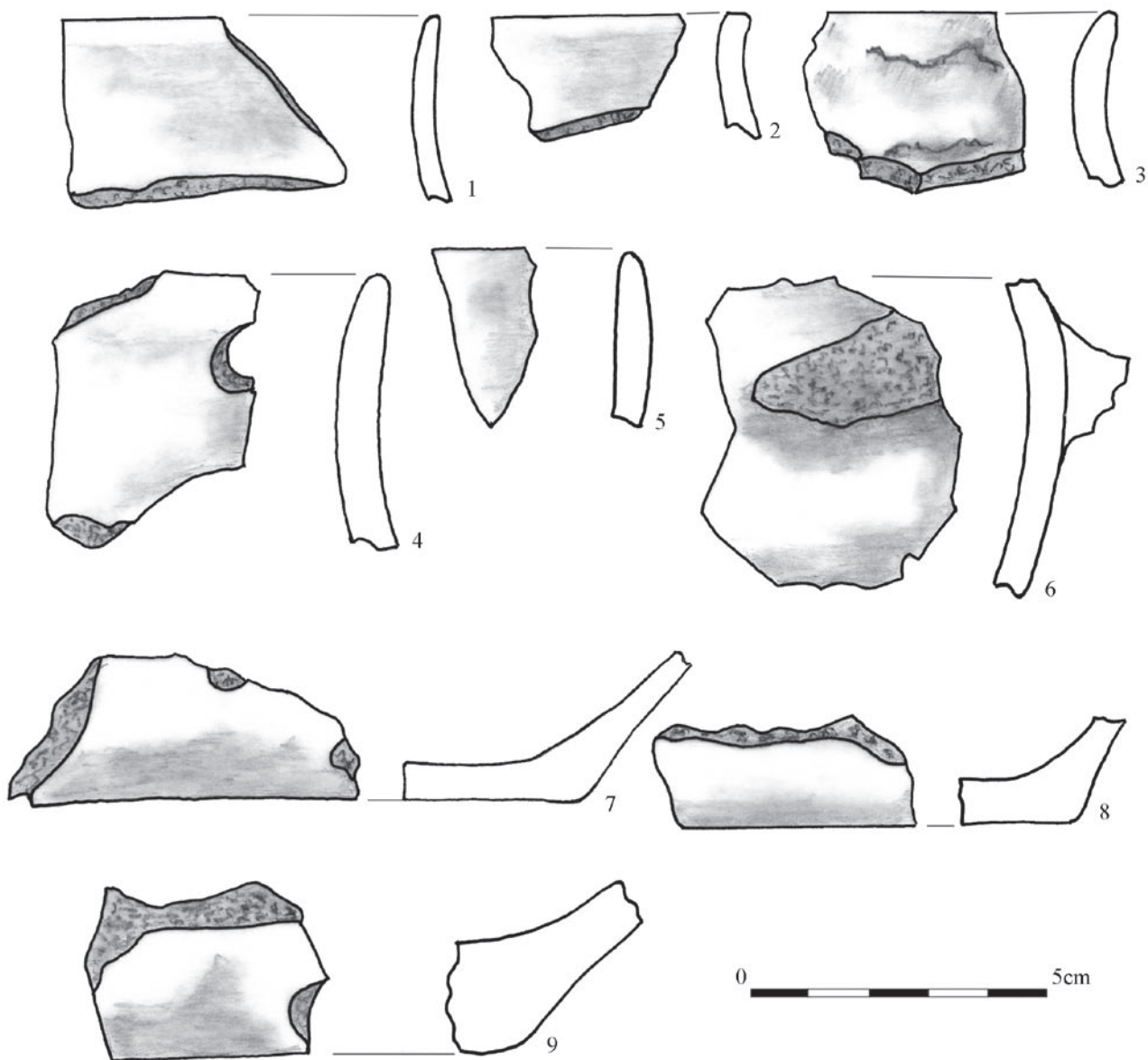
Analogie do materiałów odkrytych w Kraninie odnajdujemy m. in. na osadzie zlokalizowanej w miejscowości Nowa Wieś, gm. Bledzew (Dzieduszycki *et al.* 1998, 138-161), na osadzie w Żukowicach (Świdorska 1993, 142, ryc. 11:a, d) oraz Bogomicach (Pogorzelski 1999, 68 ryc. 7:5-7), łączonych z kulturą przeworską późnej fazy okresu rzymskiego.

W 37 obiektach nieruchomych nie stwierdzono materiału datującego. Uwzględniając regularne kształty, nieckowate przekroje oraz wypełniska nawiązujące do obiektów wiążących się z osadnictwem z epoki brązu i okresu rzymskiego, ich chronologie określono szeroko na pradzieje.

3 koliste objekty o średnicy 0,70 m (obiekt 46) lub 1,0 m (objekty: 55, 98) posiadały ściany opadające nieckowato do maksymalnej głębokości 0,32 m. Ich wypełnisko stanowiły próchnice w odcieniach jasnoszarych lub jasnobrunatno-szarych. Wśród obiektów o zarysach kształtem nawiązujących do owalu zauważalne jest duże zróżnicowanie pod względem wielkości. W czterech spośród nich (objekty: 3, 33, 36, 54) dłuższe osie były

równe lub mniejsze od 0,50 m, ściany opadały nieckowato do dna na głębokość nie przekraczającą 0,20 m, a wypełnisko stanowiły próchnice w odcieniach jasnoszarych lub jasnobrunatno-szarych. Grupę o osiach dłuższych, zamykających się między 0,51 a 1,0 m, i ścianach nieckowato zagłębionych w podłoże do głębokości maksymalnie 0,24 m oraz o wypełniskach będących próchnicami w odcieniach szarych i brunatnych stanowi 8 obiektów (objekty: 22, 25, 37, 48, 62, 65, 107, 109). W przypadku dziesięciu obiektów osie dłuższe zamykały się w przedziałach 1,10-1,60 m (objekty: 4, 5, 18, 21, 26, 27, 29, 39, 97, 108), ściany w 9 przypadkach opadały nieckowato do dna do głębokości 0,30 m, a wypełniska stanowiły próchnice w odcieniach szarych i brunatnych. W przypadku obiektu 5 ściany opadały nieckowato do dna do głębokości 0,46 m, a wśród szarej próchnicy obecne były węgle drzewne.

W grupie o długościach osi między 1,70 a 2,00 m były cztery objekty (objekty: 10, 59, 63, 106), których

Ryc. 7. Karnin, stan. 250, gm. Deszczno, woj. lubuskie. Fragmenty naczyń kultury przeworskiej. (1) obiekt 57; (2) ar 22 warstwa kulturowa; (3) obiekt 13; (4) obiekt 35; (5, 6) obiekt 58; (7) ar 14 warstwa kulturowa; (8) obiekt 1

Fig. 7. Karnin, site 250, Deszczno commune, lubuskie voivodeship. Fragments of vessels of the Przeworsk culture. (1) feature 57; (2) are 22 cultural layer; (3) feature 13; (4) feature 35; (5, 6) feature 58; (7) are 14 cultural layer; (8) feature 1

nieckowate wypełnisko miało miąższość do 0,40 m, a wypełniały je próchnice w odcieniach szarych i brunatnych. Grupę pięciu obiektów (obiekty: 19, 30, 31, 60, 105) charakteryzowały długości osi między 2,10 a 2,60 m, ściany zagłębione w podłoże maksymalnie do 0,24 m, a wypełniska próchnic były w odcieniach jasnoszarych lub brunatnych.

W jednym przypadku dłuższa oś obiektu wynosiła 6,40 m, ściany opadały nieckowato do dna do głębokości 0,20 m, a wypełnisko stanowiła próchnica o barwie brunatnej (obiekt 56).

Wśród pozostałości po słupach datowanych na okres pradziejowy zarysy po dwudziestu jeden obiektach (obiekty: 6, 7, 14, 17, 20, 24, 47, 49, 50, 53, 85, 86, 93, 94, 95, 96, 99, 100, 101, 102, 103, 110) kształtem nawiązywały do kół o średnicach między 0,20 a 0,30 m, o różnicowanym zagłębieniu w podłoże. W przypadku obiektu 110 było to 0,10 m, obiektów: 99, 100, 102 – 0,40 m, a pozostałych – w przedziale od 0,20 do 0,38 m. W przypadku pięciu słupów (obiekty: 2, 8, 15, 23, 38) średnice wahały się od 0,32 do 0,40 cm, a zagłębienie w podłoże – od 0,19 do 0,38 m.

Na badanym stanowisku po zdjęciu humusu z arów o numerach 4, 5, 13, 14, 15, 22, 23 i 32 zarejestrowano pozostałości warstwy kulturowej zlokalizowanej na powierzchni o kształcie owalnym o wymiarach 38,0 × 13,0 m. Jej miąższość wahała się od 1 do 4 cm i była to przemyta próchnica barwy brunatnej z domieszką piasku wyraźnie odcinającą się od próchnicy ornej o kolorze szarym.

Uwzględniając cechy morfologiczne odkrytych w warstwie naczyń oraz lokalizację w jej obrębie obiektów słupowych (obiekty: 66, 34, 57) wydaje się, że powstała ona w wyniku działalności mieszkańców osady z okresu rzymskiego, ale obecność w niej artefaktów krzemienych oraz fragmentów naczyń z wczesnego okresu epoki brązu dopuszcza możliwość łączenia jej również z tym okresem.

W trakcie plantowania wykopu w obrębie arów 3, 13, 14, 24, 34, 44 zaobserwowano pozostałości po polnej drodze o szerokości 4,50 m. Nie była ona długo użytkowana, gdyż nie zniszczyła warstwy kulturowej i obiektów umiejscowionych pod nią, a powstałe w trakcie jej funkcjonowania koleiny osiągały maksymalnie głębokość 0,20 m. Analizując małe fragmenty kilku naczyń wyeksplorowanych z wypełnisk kolein stwierdzono, że mogła ona funkcjonować w XVIII-XX wieku. Tak szerokie ramy chronologiczne dopuszczają przyjęcie kilku hipotez odnośnie jej bliższej chronologii. Nie łączy się ona z współczesną drogą łączącą zachodnią część Deszczna z zabudowaniami południowo-zachodnimi Karnina. Usytuowana po osi północ-południe funkcjonowała prawdopodobnie przed budową linii kolejowej w 1896 r., gdyż na nasypie wzniesionym pod szyny, brak jest elementów świadczących o przecinaniu się tych dwóch elementów komunikacyjnych. Może być ona fragmentem drogi dojazdowej do jednego z pól po podziale gruntów Deszczna w 1774 r. (Szczurek *et al.* 2009, 39).

Z okresem współczesnym wiążą się pozostałości po słupie (obiekt 11) oraz fragmenty 2 obiektów gospodarczych (obiekty: 51, 52 – wyeksplorowano części mieszczące się w obrębie badanych arów), z których nie pozyskano zabytków umożliwiających określenie chronologii.

W wyniku przeprowadzonych prac wykopaliskowych stwierdzono, że na badanym obszarze ślady osadnictwa z początku epoki brązu oraz okresu rzymskiego i nowożytnego oraz z czasów współczesnych.

Epizod wiążący się z wczesną epoką brązu był prawdopodobnie krótkotrwałym okresem, z którym wiążą się dwie jamy, kilka fragmentów naczyń oraz prawdopodobnie 31 artefaktów krzemienych. Pozyskany w trakcie badań skromny zasób zabytków sugeruje, że mamy do czynienia z pozostałościami po krótkotrwałym pobycie na stanowisku niewielkiej grupy ludzkiej z tego okresu.

Z zasiedleniem terenu stanowiska w okresie rzymskim wiążą się pozostałości po obiektach wznoszonych w konstrukcji słupowej oraz jamach świadczących o funkcjonowaniu w tym okresie osady kultury przeworskiej.

Materiały będące pozostałościami po osadzie kultury przeworskiej odkryte na stanowisku 250 w Karninie mają istotne znaczenie dla śledzenia procesów związanych z okresem wpływów rzymskich na tym terenie, jako że region nad dolną Wartą, który stanowi pogranicze pomiędzy Pomorzem a Wielkopolską, jest pod tym względem do chwili obecnej słabo rozpoznany (Lewczuk 1998, 125).

Bibliografia

- Bohr M., Dobrakowska T., Dobrakowski M. 2012. Osady kultur łużyckiej i przeworskiej na stanowisku Ligota Woźnicka 1, gm. Woźniki, woj. śląskie. W: S. Kadrow (red.), *Raport 2007-2008* 1. Warszawa, 139-162.
- Dzieduszycki W., Makiewicz T., Sobudzki A. 1998. Nowa Wieś, st. 1 i 12, gm. Bledzew. W: R. Mazurowski (red.), *Archeologiczne badania ratownicze wzdłuż trasy gazociągu tranzytowego 1. Ziemia Lubuska*. Poznań, 117-182.
- Godłowski K. 1981. Kultura przeworska. W: W. Hensel, J. Wielowiejski (red.), *Prahistoria ziem polskich 5. Późny okres lateński i okres rzymski*. Wrocław, 57-135.
- Jadczykowa I. 1981. Budownictwo mieszkalne kultury przeworskiej na obszarze Polski, *Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi. Seria Archeologiczna* 28, 109-245.
- Kondracki J. 1994. *Geografia Polski. Mezoregiony fizyczno-geograficzne*. Warszawa.
- Lewczuk J. 1998. Stan badań nad okresem lateńskim i wpływów rzymskich na terenie województwa zielonogórskiego. *Archeologia Środkowego Nadodrza* 1, 121-126.
- Michałowski A. 2003. *Osady kultury przeworskiej z terenów ziem polskich*. Poznań
- Pogorzelski W. 1999. Wyniki ratowniczych badań wykopaliskowych na stanowisku wielokulturowym Bogomice nr 15, gm. Kotla. *Dolnośląskie Wiadomości Prahistoryczne* 5, 61-73.
- Szczurek T., Łybek J., Bejcar G. 2009. *Znaleziska monet z Deszczna. Historyczne i geograficzne aspekty numizmatyki partykularnej*. Gorzów Wielkopolski.
- Świdarska M. 1993. Badania ratownicze na osadzie wielokulturowej w Żukowicach, stan. nr 48. *Dolnośląskie Wiadomości Prahistoryczne* 2, 123-146.

Summary

Wacław Pogorzelski

Results of archaeological excavations carried out in 2007-2008 in Karnin, site 250, Deszczno commune, lubuskie voivodeship

The site was discovered in 1987, and later verified during survey-surface investigations in 2006. It is located on a gentle rise, next to which, to the west, there used to be a small watercourse in the past, while the area and the immediate vicinity was covered with a patch of fertile soil.

The necessity to carry out excavations in this location stemmed from the plans related to the construction of the S-3 motorway. The joint area under investigation covered 23.75 ares, providing the possibility to reveal, record and explore relics of 110 archaeological features as well as relics in the cultural layer of little thickness, located in the central part of the site.

Scarce flint artefacts, fragments of vessels and 2 features are connected to the settlement of the Bronze Age.

On the basis of the analysis of fragments of vessels from 10 features, it was concluded that the site housed people from the

period of Roman influence (Przeworsk culture). Those features included relics of four residential features (features: 34, 40, 56, 66). In the case of two (features: 34, 66), the dwellers used hearths located inside the buildings, while a shared feature was a structure whose overground parts were supported by posts.

Located in the north-eastern part of the investigated area, next to residential buildings, was the majority of household features of varied dimensions: large (features: 56, 58), mid-sized (features: 59, 60), and small (features: 21, 27, 61).

The residential and household features of specified chronology were accompanied by remnants of 37 pits and household features from which no relics were acquired that could help determine the chronology.

The excavations in the central part revealed relics of the cultural layer of little thickness, fragment of a road used in the 19th and 20th centuries, as well as relics of a post (feature 11), and fragments of two features (features: 51, 52) dated to the early modern period.

■